

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 1.4.2009
COM(2009) 147 galīgā redakcija

BALTĀ GRĀMATA

Adaptācija klimata pārmaiņām — iedibinot Eiropas rīcības pamatprincipus

{SEC(2009) 386}

{SEC(2009) 387}

{SEC(2009) 388}

SATURS

1. Ievads	Error! Bookmark not defined.
2. Kāpēc ir vajadzīga ES mēroga adaptācijas stratēģija?	Error! Bookmark not defined.
2.1 Klimata pārmaiņu ietekme	Error! Bookmark not defined.
2.2 Stratēģiska pieeja adaptācijai — tās ekonomiskais pamatojums	Error! Bookmark not defined.
2.3 Kāpēc vajadzīga rīcība ES līmenī?	Error! Bookmark not defined.
3. Ierosinātais ES satvars — mērķi un pasākumi	Error! Bookmark not defined.
3.1 Zināšanu bāzes radīšana	Error! Bookmark not defined.
3.2 Adaptācijas integrācija ES politikā	Error! Bookmark not defined.
3.2.1 Veselības un sociālās politikas izturēspējas palielināšana	Error! Bookmark not defined.
3.2.2 Lauksaimniecības un mežsaimniecības izturēspējas palielināšana	Error! Bookmark not defined.
3.2.3 Bioloģiskās daudzveidības, ekosistēmu un ūdenssaimniecības izturēspējas palielināšana	Error! Bookmark not defined.
3.2.4 Piekrastes un jūras teritoriju izturēspējas palielināšana	13
3.2.5 Ražošanas sistēmu un materiālās infrastruktūras izturēspējas palielināšana	Error! Bookmark not defined.
4. Instrumenti — finansējums	Error! Bookmark not defined.
5. Kopīgs darbs ar dalībvalstīm	Error! Bookmark not defined.
6. Ārējie sakari un pašreizējais darbs <i>UNFCCC</i> ietvaros	Error! Bookmark not defined.
7. Secinājumi — turpmākie pasākumi.	Error! Bookmark not defined.

1. IEVADS

Klimata pārmaiņu dēļ paaugstinās temperatūra uz sauszemes un jūrā un mainās nokrišņu daudzums un režīms, kas savukārt izraisa vidējā jūras līmeņa paaugstināšanos visā pasaulē, krasta erozijas draudus un aizvien smagākas ar laikapstākļiem saistītas dabas katastrofas. Ūdens līmeņa, temperatūras un plūsmas maiņa savukārt ietekmē pārtikas apgādi, veselību, rūpniecību, transportu un ekosistēmu integritāti. Klimata pārmaiņām būs nozīmīgas ekonomiskās un sociālās sekas, un daži reģioni un nozares cietīs smagāk nekā citi. Tāpat paredzams, ka smagāk cietīs arī daži sabiedrības slāņi (vecāki ļaudis, invalīdi, māsasaimniecības ar zemiem ienākumiem).

Ir divu veidu pretpasākumi klimata pārmaiņām. Pirmais un svarīgākais uzdevums ir samazināt siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas (samazināšanas pasākumi), otrs uzdevums ir rīkoties, lai pielāgotos neizbēgamajām pārmaiņu sekām (adaptācijas pasākumi). ES nesen pieņemtie tiesību akti par klimata pārmaiņām paredz konkrētus pasākumus, lai izpildītu Eiropas Savienības apņemšanos līdz 2020. gadam samazināt emisijas par 20 %, salīdzinot ar 1990. gada līmeni, turklāt šos tiesību aktus var grozīt, lai noteiktu samazinājumu par 30 %, ja to paredzēs starptautisks līgums, kurā citas attīstītās valstis apņemas īstenot līdzvērtīgus emisiju samazinājumus, bet ekonomiski spēcīgākās jaunattīstības valstis apņemas emisijas samazināt proporcionāli to saistībām un iespējām. Tomēr pat tad, ja pasaulei izdosies ierobežot un pēc tam samazināt SEG emisijas, būs vajadzīgs laiks, lai tiktu galā ar sekām, ko rada atmosfērā jau esošās siltumnīcefekta gāzes. Tas nozīmē, ka vismaz nākamos 50 gadus mēs saskarsimies ar klimata pārmaiņu sekām. Tāpēc ir vajadzīgi adaptācijas pasākumi.

Adaptācijas pasākumi jau tiek īstenoti, tomēr tie ir visnotaļ sadrumstaloti. Ir vajadzīga stratēģiskāka pieeja, lai nodrošinātu, ka tiek veikti laicīgi un efektīvi adaptācijas pasākumi, kas tiek saskaņoti ieviesti dažādās nozarēs un dažādos pārvaldes līmeņos.

Šajā Baltajā grāmatā ir izklāstīti pamatprincipi, kā mazināt ES ievainojamību laikā, kad piedzīvojam klimata pārmaiņas. Tās pamatā ir plašas apspriedes, kas 2007. gadā aizsākās ar Zaļo grāmatu par adaptāciju klimata pārmaiņām Eiropā¹, un plašāki pētījumi, kuros apzināti īstermiņā veicamie pasākumi. Šis satvars veidots tā, lai to varētu pilnveidot, kad top zināma plašāka informācija. Tas papildinās dalībvalstu veiktos pasākumus un palīdzēs realizēt plašākus starptautiskus centienus pielāgoties klimata pārmaiņām, īpaši jaunattīstības valstīs. ES kopā ar citām UNFCCC² partnervalstīm strādā pie nolīguma par klimata pārmaiņām pēc 2012. gada, un tajā būs aplūkoti gan samazināšanas, gan adaptācijas pasākumi. Komisijas priekšlikumi šajā sakarībā ir izklāstīti paziņojumā "Kopenhāgenas sarunu mērķis — visaptverošs nolīgums par klimata pārmaiņām"³.

Palielināt ES izturētspēju pret klimata pārmaiņu ietekmi — tā ir arī izdevība ieguldīt zemu oglekļa emisiju ekonomikā, piemēram, veicinot energoefektivitāti un ieviešot "zaļos" ražojumus. Šis ir viens no galvenajiem mērķiem Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā, kurā izklāstīti ES pretpasākumi ekonomiskajai krīzei, kas turklāt dos iespēju izveidot uz jaunradi un zināšanām balstītu ekonomiku. Tajā pašā laikā mēs varam sekmēt strukturālas pārmaiņas, modernizējot Eiropas infrastruktūru, un stiprināt mūsu ekonomikas konkurētspēju.

¹ COM(2007) 354.

² ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām.

³ COM(2009) 39, 28.1.2009.

Šā satvara izstrādē iesaistījušās daudzas nozares, un šai Baltajai grāmatai pievienoti trīs nozaru dokumenti par lauksaimniecību⁴, veselību⁵ un ūdeņiem, piekrasti un jūrniecību⁶. Vēlāk, iespējams, tiks sagatavoti vēl citi nozaru dokumenti.

2. KĀPĒC IR VAJADZĪGA ES MĒROGA ADAPTĀCIJAS STRATĒGIJA?

2.1 Klimata pārmaiņu ietekme

Tas, cik smagas būs klimata pārmaiņu sekas, ir atkarīgs no reģiona. Visapdraudētākie reģioni Eiropā ir Dienvideiropa, Vidusjūras baseins, attālākie reģioni un Arktika. Turklāt ar īpašām problēmām saskaras kalnu reģioni (īpaši Alpi), salas, piekrastes teritorijas, pilsētu teritorijas un blīvi apdzīvotas applūstošas teritorijas. Citviet pasaulē sevišķi apdraudētas ir jaunattīstības valstis (sevišķi mazās salu valstis).

Klimata pārmaiņas ietekmēs vairākas nozares. **Lauksaimniecībā** prognozētās klimata pārmaiņas ietekmēs kultūru ražību, lopkopības metodes un ražošanas vietu izvēli. Aizvien pieaug ekstremālu meteoroloģisku parādību iespējamība un nopietnība, kas savukārt ievērojami palielina neražas risku. Klimata pārmaiņas skars arī augsni, jo noplicināsies tās organisko vielu saturs — galvenais faktors, kas nosaka augsnes auglību. Klimata pārmaiņu ietekme uz **mežiem** visticamāk izpaudīsies kā meža veselības un produktivitātes izmaiņas un pārmaiņas dažu koku sugu ģeogrāfiskās izplatības areālā. Klimata pārmaiņas radīs papildu slodzi arī **zvejniecībā un akvakultūrā**, kā arī **smagi ietekmēs piekrastes un jūras ekosistēmas**. Paātrināsies krasta erozija, un ar pašreizējām aizsargstruktūrām var nepietikt, lai nodrošinātu pienācīgu aizsardzību. Tāpēc salām un attālākajiem reģioniem jāvelta īpaša uzmanība.

Enerģētikas nozarē klimata pārmaiņas tieši ietekmēs gan enerģijas pieprasījumu, gan piedāvājumu. Prognozes par klimata pārmaiņu ietekmi uz nokrišņiem un ledāju kušanu liecina, ka Ziemeļeiropā hidroenerģijas ražošana varētu pieaugt par 5 % un vairāk, bet Dienvideiropā — samazināties par 25 % un vairāk⁷. Paredzams, ka nokrišņu samazināšanās un karstuma viļņi negatīvi ietekmēs termoelektrostaciju dzesēšanas procesu. Runājot par pieprasījumu, aizvien lielākais pieprasījums pēc dzesēšanas vasarā un ekstremālu meteoroloģisku parādību sekas lielā mērā skars elektroenerģijas sadali.

Ekstremālām klimatiskām parādībām ir milzīgas ekonomiskas un sociālas sekas. Tās skar **infrastruktūru** (ēkas, transports, enerģētika, ūdensapgāde) un īpaši apdraud blīvi apdzīvotus reģionus. Situācija vēl vairāk pasliktināsies, ja paaugstināsies jūras līmenis. Tāpēc būs vajadzīga stratēģiska un tālredzīga pieeja teritoriālajai plānošanai gan uz sauszemes, gan jūrā, tostarp transporta, reģionālās attīstības, rūpniecības, tūrisma un enerģētikas politikā.

Domājams, ka cietīs arī **tūrisms**, jo alpīnajos reģionos samazinās sniega sega, bet Vidusjūras reģionos palielinās temperatūra. Neilgtspējīgs tūrisms var pastiprināt klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi.

⁴ SEC(2009) 417.

⁵ SEC(2009) 416.

⁶ SEC(2009) 386.

⁷ EEZ-KPC-PVO — *Impacts of Europe's Changing Climate — 2008 Indicator-based assessment Report* 4/2008.

Mainīgie laikapstākļi ievērojami ietekmēs arī **cilvēka, augu un dzīvnieku veselību**. Tā kā ekstremālas parādības kļūs aizvien biežākas, varētu pieaugt ar laikapstākļiem saistītu nāves gadījumu un saslimšanu skaits. Klimata pārmaiņas var palielināt smagu, pārnēsājamu un transmisīvu slimību, tostarp zoonožu, izplatīšanos⁸. Klimata pārmaiņas apdraudēs dzīvnieku labturību un var ietekmēt arī augu veselību, jo klimats kļūs labvēlīgs jauniem vai migrējošiem kaitīgiem organismiem; tas savukārt var nelabvēlīgi ietekmēt tirdzniecību ar dzīvniekiem, augiem un to izcelsmes produktiem.

Klimata pārmaiņas būtiski mainīs **ūdens resursu** kvalitāti un pieejamību, kas ietekmēs daudzas ūdensatkarīgas nozares, tostarp pārtikas ražošanu. Vairāk nekā 80 % lauksaimniecības zemes apūdeņo lietussūdens; tāpat pārtikas ražošana ir atkarīga no pieejamiem ūdens resursiem apūdeņošanas vajadzībām. Ierobežota ūdens pieejamība jau pašlaik ir problēma daudzviet Eiropā, un domājams, ka klimata pārmaiņu ietekmē situācija vēl pasliktināsies; prognozē, ka Eiropā to teritoriju skaits, kas cieš no ūdens trūkuma, līdz 2070. gadam pieaugs no pašreizējiem 19 % līdz 35 %. Tas varētu palielināt migrācijas radīto spiedi.

Klimata pārmaiņas aizvien lielākā mērā izraisīs **ekosistēmu (tostarp jūras ekosistēmu) un bioloģiskās daudzveidības** izzušanu, kas skars gan atsevišķas sugas, gan ekosistēmas un to nodrošinātos pakalpojumus, no kuriem ir atkarīga sabiedrības funkcionēšana. Ekosistēmas tieši ietekmē klimata regulēšanu, proti, kūdrājos, mitrainēs un jūras dzelmē uzkrājas ievērojams oglekļa daudzums. Savukārt sāļo purvu ekosistēmas un kāpas nodrošina aizsardzību pret vētrām. Klimata pārmaiņas skars arī citus ekosistēmu pakalpojumus, piemēram, dzeramā ūdens, pārtikas ražošanas un celtniecības materiālu nodrošināšanu, savukārt paskābināšanās dēļ var pasliktināties okeānu stāvoklis. Daži zemes izmantošanas veidi un plānošanas lēmumi (piemēram, būvniecība palienēs), kā arī neilgtspējīga jūras resursu izmantošana (piemēram, pārzveja) ir cēlonis tam, ka ir ievērojami palielinājusies ekosistēmu un sociālekonomisko sistēmu ievainojamība pret klimata pārmaiņām, tāpēc arī to adaptācijas spēja ir mazāka.

Politikas veidotāju uzdevums ir izprast šo klimata pārmaiņu ietekmi un izstrādāt un īstenot politiku, lai nodrošinātu optimālu adaptācijas pakāpi. Stratēģijas, kas vērstas uz ūdens, zemes un bioloģisko resursu apsaimniekošanu un aizsardzību, lai saglabātu un atjaunotu veselīgas, reāli funkcionējošas un klimata pārmaiņas izturēspējīgas ekosistēmas, ir viens no paņēmieniem, kā tikt galā ar klimata pārmaiņu ietekmi, turklāt tās var lieti noderēt arī katastrofu novēršanā, kā minēts nesenajā Komisijas paziņojumā⁹. Ir pierādījumi¹⁰ tam, ka efektīvāks adaptācijas veids ir nevis vienkārši rūpēties par materiālo infrastruktūru, bet izmantot pašas dabas sniegtās iespējas absorbēt vai apvaldīt ietekmi pilsētu un lauku teritorijās. Zaļajai infrastruktūrai¹¹ var būt izšķirīga nozīme adaptācijā, proti, tā var nodrošināt pamatresursus sociālām un ekonomiskām vajadzībām ekstremālos klimatiskos apstākļos. Piemēram, varētu uzlabot augsnes oglekļa un ūdens glabāšanas spēju vai ūdens uzkrāšanos dabas sistēmās, lai mazinātu sausuma ietekmi un novērstu plūdus, augsnes eroziju un pārtuksnešošanu.

⁸ Zoonoze ir slimība, ar kuru cilvēks var inficēties no dzīvnieka.

⁹ COM (2009) 82: Kopienas pieeja dabas un cilvēka izraisīto katastrofu novēršanai.

¹⁰ Sk. ietekmes novērtējumu "Zaļā pieeja infrastruktūrai", 4.1. nod., 29. lpp.

¹¹ Zaļā infrastruktūra ir savstarpēji savienots dabīgu platību tīkls; dabīgas platības ir gan daļa lauksaimniecības zemju (zaļās joslas, mitrāji, parki, meža rezervāti un vietējās augu sabiedrības), gan jūras teritorijas, kas ir dabiski vētru, temperatūras, applūšanas briesmu un ūdens, gaisa un ekosistēmu kvalitātes regulatori.

Pasākumi (ES un dalībvalstis)

- Popularizēt tādas stratēģijas, kas palielina veselības, īpašuma un zemes produktīvo funkciju izturētspēju pret klimata pārmaiņām, tostarp uzlabojot ūdenssaimniecību un ekosistēmu pārvaldību.

2.2 Stratēģiska pieeja adaptācijai — tās ekonomiskais pamatojums

Daži indivīdi un uzņēmumi (tādās nozarēs kā lauksaimniecība un tūrisms) iespēs reaģēt uz tirgus signāliem vai vides pārmaiņām klimata pārmaiņu ietekmē (autonomā adaptācija). Tomēr nenoteiktības, informācijas nepilnību vai pat finansiālo grūtību dēļ šāda autonoma adaptācija, visticamāk, nebūs optimāla, tāpēc adaptācijas pūliņus nevar atstāt vien privātpersonu un uzņēmumu ziņā.

Turklāt daži pašlaik īstenotie adaptācijas pasākumi drīzāk palielina, nevis samazina ievainojamību. Šādas „kļūdainas adaptācijas” piemēri ir jūras līmeņa paaugstināšana vai plūdu aizsargbūves, kas var traucēt piekrastes un upju sistēmu dabiskajai dinamikai, vai dzesēšanas vai ūdensapgādes metodes, kas var palielināt energopatēriņu.

Preventīvi pasākumi sniegs uzskatāmus ieguvumus no ekonomiskā, vides un sociālā viedokļa, proti, tie dos iespēju laikus prognozēt potenciālo ietekmi un līdz minimumam samazināt draudus ekosistēmām, cilvēka veselībai, ekonomikai un infrastruktūrai. Lai gan ir nepieciešama konkrētāka informācija par adaptācijas izmaksām, vairākos avotos¹² jau tagad norādīts, ka vidējā līdz ilgā termiņā pasākumi cīņai ar klimata pārmaiņām (tostarp mazināšanas un adaptācijas pasākumi) izmaksās daudz mazāk nekā bezdarbība.

2.3 Kāpēc vajadzīga rīcība ES līmenī?

Tā kā klimata pārmaiņu ietekme un tās smagums dažādos reģionos atšķirsies, vairums adaptācijas pasākumu būs jāveic valstu, reģionālā vai vietējā līmenī. Tomēr integrēta un koordinēta pieeja ES līmenī palīdzēs šos pasākumus īstenot un nostiprināt.

Sevišķi nozīmīga ES loma ir gadījumos, kad klimata pārmaiņu ietekmei ir pārrobežu raksturs (piemēram, upju un jūru baseini un biogeogrāfiskie reģioni). Adaptācijas labad ES dalībvalstīm ir jāsolidarizējas¹³, lai nodrošinātu, ka mazāk attīstītie reģioni un klimata pārmaiņu visvairāk skartie reģioni spēj veikt adaptācijai vajadzīgos pasākumus. Turklāt koordinēta ES rīcība būs vajadzīga konkrētās nozarēs (piemēram, tādās jomās kā lauksaimniecība, ūdenssaimniecība, bioloģiskā daudzveidība, zivsaimniecība un enerģētikas tīkli), kuras ES līmenī cieši savstarpēji saista vienotais tirgus un kopīga politika.

UNFCCC 4. pantā¹⁴ paredzēts, ka visi iespējamie pūliņi jāvelta valstu un reģionālo adaptācijas stratēģiju pieņemšanai. Lai gan vairākas ES dalībvalstis ir sagatavojušas nacionālo adaptācijas stratēģiju, citām tas vēl jāpaveic. ES ir izdevīgās pozīcijās, lai sekmētu koordināciju un paraugprakses apmaiņu dalībvalstu starpā klimata jautājumos.

¹² *Economic Aspects of Adaptation to Climate Change* (ESAO, 2008) un *Stern Review on the Economics of Climate Change*, (HM Treasury, 2006).

¹³ ES līgumu 2. pants.

¹⁴ 4. pantā noteikts, ka "visas Līgumslēdzējas puses, ņemot vērā to kopējo, tomēr diferencēto atbildību un savas raksturīgās valstiskās un reģionālās attīstības vajadzības, uzdevumus un apstākļus (...) (b) formulēs, īstenos, publicēs un regulāri atjaunos valstiskās un, kur tas ir lietderīgi, reģionālās programmas, kas ietver klimata pārmaiņu seku mazināšanas pasākumus, strādājot ar Monreālas protokolā neiekļauto siltumnīcefekta gāzu antropogēno izmeti no avotiem un atsūkņēšanu pa novadnēm, un pasākumus, kas atvieglotu atbilstošu pielāgošanos klimata izmaiņām".

3. IEROSINĀTAIS ES SATVARS — MĒRĶI UN PASĀKUMI

ES adaptācijas satvara **mērķis** ir uzlabot ES izturētspēju pret klimata pārmaiņu ietekmi. Satvarā ievērots subsidiaritātes princips, un tas veidots, paturot prātā ES vispārējos mērķus saistībā ar ilgspējīgu attīstību.

ES satvars paredz vairākposmu pieeju. Iecerēts, ka 1. posmā (2009-2012) notiks sagatavošanās darbi visaptverošai ES adaptācijas stratēģijai, ko īstenoš 2. posmā, kurš sāksies 2013. gadā.

1. posmā galveno uzmanību veltīs četriem darbības virzieniem: 1) izveidot pamatīgu zināšanu bāzi par klimata pārmaiņu ietekmi un sekām ES; 2) integrēt adaptācijas aspektu visās galvenajās ES politikas jomās; 3) izmantot vairāku politikas instrumentu kopumu (tirgus instrumenti, vadlīnijas, publiskā un privātā sektora partnerības), lai nodrošinātu reālu adaptāciju; 4) pastiprināt starptautisko sadarbību adaptācijas jomā. Lai 1. posms būtu sekmīgs, cieši jāsadarbjas ES, valstu, reģionālajām un vietējām iestādēm.

Šajā dokumentā izklāstīti priekšlikumi par 1. posmā veicamajiem pasākumiem, un tie neskar ES budžeta struktūru nākotnē un pašreizējos un turpmākos daudzgadu finanšu plānus.

3.1 Zināšanu bāzes radišana

Lai varētu pieņemt lēmumus par vislabākajiem adaptācijas veidiem, ir svarīgi, lai būtu pieejami drošticami dati par klimata pārmaiņu iespējamo ietekmi, attiecīgajiem sociālekonomiskajiem aspektiem un dažādu adaptācijas risinājumu izmaksām un ieguvumiem. Ir vajadzīgas plašākas zināšanas par klimata ietekmi un ievainojamību, lai varētu izstrādāt pienācīgus politikas pasākumus. Gūtajām zināšanām par adaptāciju jābūt pieejamām arī citām valstīm, īpaši jaunattīstības valstīm.

Jau ir apkopots ievērojams daudzums informācijas un pētījumu rezultātu, tomēr informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm nenotiek. Lai uzlabotu zināšanu pārvaldību, būtu lietderīgi izveidot **informācijas centralizācijas mehānismu** — IT rīku un datubāzi, kas veltīts klimata pārmaiņu ietekmei, ievainojamībai un adaptācijas paraugpraksei. Informācijas centralizācijas mehānisms noderētu, realizējot kopīgo vides informācijas sistēmu¹⁵ — Eiropas Komisijas un Eiropas Vides aģentūras (EVA) sadarbības iniciatīvu kopā ar dalībvalstīm izveidot integrētu un kopīgu ES mēroga vides informācijas sistēmu¹⁶. Informācijas centralizācijas mehānisms izmantotu arī ģeogrāfisko informāciju, ko nodrošina Vides un drošības globālais monitorings (GMES).

Ir vajadzīga ierosmīga pētniecības un izglītības politika, lai veicinātu labāku izpratni par klimata pārmaiņu ietekmi un izveidotu prasmes, metodes un tehnoloģijas klimata pārmaiņu seku pārvarēšanai. Nesenā Komisijas dienestu darba dokumentā¹⁷ sniegta sīka informācija par pētniecības vajadzībām, tostarp klimata pārmaiņu ietekmes un adaptācijas jomā. Turklāt

¹⁵ COM(2008) 46.

¹⁶ Informācijas centralizācijas mehānisms būtu sasaistīts ar citiem datu repozitorijiem, piemēram, Eiropas jūras novērojumu un datu tīklu, Sausuma observatoriju, Eiropas Mežu ugunsgrēku informācijas sistēmu, *EuroHeat* (karstuma viļņu prognozēšanas rīks). Dalībvalstīm pilnībā jāatbalsta un aktīvi jāiesaistās šā mehānisma darbā. Informācijas centralizācijas mehānisma darbā lieti noderētu arī citu organizāciju, piemēram, Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūta, devums.

¹⁷ Komisijas dienestu darba dokuments SEC (2008) 3104.

klīmata pārmaiņām pievērsīsies arī jaunizveidotais Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts, kas pašlaik veido Zināšanu un inovāciju grupu klīmata pārmaiņu un adaptācijas jautājumos.

Metodes, modeļi, datu kopas un prognozēšanas rīki uz informācijas un sakaru tehnoloģiju bāzes palīdz izprast un prognozēt klīmata pārmaiņu ietekmi, konstatēt vājās vietas un izstrādāt piemērotus adaptācijas pasākumus. Jāturpina darbs pie šo rīku izstrādes. Sadarbībā ar dalībvalstīm jāizvērtē iespējamā ievainojamība dažādu klīmata scenāriju un ģeogrāfisko mērogu kontekstā, lai adaptācijas pasākumus varētu definēt pēc iespējas precīzāk. Komisija patlaban izvērtē, kā uzlabot ietekmes un adaptācijas pasākumu monitoringu, lai izstrādātu ievainojamības rādītājus. Tāpat steidzīgi nepieciešams vairāk kvantitatīvu datu par adaptācijas izmaksām un ieguvumiem.

Bez tam ir jāuzlabo koordinācija gadījumos, kad dalībvalstis uzsāk svarīgus pētījumus par adaptāciju.

Pasākumi (ES un dalībvalstīs)

- Veikt vajadzīgos pasākumus, lai līdz 2011. gadam izveidotu informācijas centralizācijas mehānismu.
- Līdz 2011. gadam izstrādāt metodes, modeļus, datu kopas un prognozēšanas rīkus.
- Līdz 2011. gadam izstrādāt rādītājus labākam klīmata pārmaiņu ietekmes (tostarp ietekmējamības) un adaptācijas sekmības monitoringam.
- Līdz 2011. gadam izvērtēt adaptācijas risinājumu izmaksas un ieguvumus.

3.2 Adaptācijas integrācija ES politikā

Adaptācijas aspektam jāklūst par ES politikas neatņemamu daļu. Tomēr šāda integrācija ir rūpīgi jā sagatavo, un tās pamatā jābūt pamatīgai zinātniskai un ekonomiskai analīzei. Katrā politikas jomā jā sagatavo pārskats, kā šo politiku varētu pārorientēt vai grozīt, lai sekmētu adaptāciju. Adaptācijas iespējas dažādās nozarēs atšķiras, un dažkārt adaptācijai būs vajadzīgs finansējums. Katrā nozarē jāpiestrādā pie tā, lai uzlabotu izpratni par klīmata pārmaiņu ietekmi, izvērtētu iespējamās pretpasākumus un nodrošinātu vajadzīgo finansējumu. Šis izvērtēšanas process sāksies 1. posmā (2009–2012).

Katrā politikas jomā jārod atbilde uz šādiem svarīgiem jautājumiem:

- Kāda ir klīmata pārmaiņu pašreizējā un potenciālā ietekme nozarē?
- Kādas ir darbības/bezdarbības izmaksas?
- Kā ierosinātie pasākumi ietekmē/mijiedarbojas ar politiku citās nozarēs?

Neatkarīgi no šiem jautājumiem, ņemot vērā prognozēto ietekmi, it sevišķi nozīmīgākajās ES politikas jomās, ar adaptāciju kavēties nedrīkst. Tālāk minētas nozares, ko lielā mērā aptver ES politika un kam ir jāizstrādā adaptācijas stratēģijas, kurās izklāstīti vajadzīgo pasākumu veidi. Par prioritāriem jāuzskata tādi adaptācijas pasākumi, kas dotu tīro ieguvumu no sociālā vai ekonomiskā viedokļa, neraugoties uz nākotnes prognožu nenoteiktību (pasākumi, ko nenāksies nožēlot). Tāpat par prioritāriem uzskatāmi pasākumi, kas sekmē gan klīmata pārmaiņu mazināšanu, gan adaptāciju.

3.2.1 Veselības un sociālās politikas izturētspējas palielināšana

ES Veselības stratēģijā¹⁸ ir paredzēti adaptācijas pasākumi. Lai gan galvenie politikas pasākumi jāīsteno dalībvalstīm, ES dalībvalstīm jāpalīdz, izmantojot ES Veselības programmā¹⁹ paredzētos pasākumus un citus līdzekļus atbilstīgi Līguma 152. pantam²⁰. Kopā ar PVO un ES aģentūrām jāizpēta, kā panākt pienācīgu uzraudzību un kontroli pār klimata pārmaiņu ietekmi uz veselību, piemēram, nodrošinot epidemioloģisko uzraudzību un kontroli pār infekcijas slimībām un ekstremālu parādību ietekmi. Sīkāka informācija izklāstīta īpašā darba dokumentā par veselību un adaptāciju klimata pārmaiņām.

Ietekmei uz dzīvnieku veselību pirmām kārtām jāpievēršas vienas saimniecības robežās, tomēr jāievēro arī tādi faktori kā dzīvnieku blīvums noteiktos reģionos un dzīvnieku pārvietošanas pašreizējās tendences. Kopienas stratēģija dzīvnieku veselības jomā²¹ izveidota, lai noteiktu slimību kontroles prioritātes, uzlabotu datu vākšanu un intensificētu dzīvnieku slimību pašreizējo uzraudzību. Tajā galvenā uzmanība pievērsta slimību profilaksei, piemēram, bioloģiskajai drošībai, nevis *post-factum* pasākumiem, un tam, kā klimata pārmaiņas ietekmē slimību sastopamību.

Sociālajā jomā ir aizvien vairāk pierādījumu tam, ka klimata pārmaiņu ietekme vismagāk skars tos, kam ir mazāk resursu. Lai adaptācijas politika būtu sekmīga, tai jānodrošina, ka adaptācijas slogs ir sadalīts samērīgi un ka ir ņemta vērā ietekme uz nodarbinātību un maznodrošinātu ļaužu dzīves kvalitāti. Adaptācijas politikas sociālie aspekti jāskata sakarībā ar pašreizējiem ES procesiem sociālajā un nodarbinātības jomā, un jāiesaista visi sociālie partneri.

¹⁸ Baltā grāmata par veselības stratēģiju, COM(2007)630.

¹⁹ Lēmums 1350/2007/EK, 23.10.2007., OV L301.

²⁰ Līguma 152. pantā noteikts, ka "nosakot un īstenojot visu Kopienas politiku un darbības, ir jānodrošina augsts cilvēku veselības aizsardzības līmenis".

²¹ COM(2007) 539.

Pasākumi (ES un dalībvalstis)

- Līdz 2011. gadam izstrādāt vadlīnijas un uzraudzības mehānismus attiecībā uz klimata pārmaiņu ietekmi.
- Pilnveidot dzīvnieku slimību uzraudzības un kontroles sistēmas.
- Izvērtēt klimata pārmaiņu un adaptācijas politikas ietekmi uz nodarbinātību un mazaizsargātu sociālo grupu labklājību.

3.2.2 Palielināt lauksaimniecības un mežsaimniecības izturētspēju

Tā kā lielāko daļu zemes ES apsaimnieko lauksaimnieki, KLP ir sevišķi noderīgs un svarīgs rīks, lai sekmētu adaptāciju — tās ietvaros lauksaimniekiem var palīdzēt ne tikai pielāgot ražošanu klimata maiņai, bet arī nodrošināt plašākus ekosistēmu pakalpojumus, kas atkarīgi no zemes apsaimniekošanas specifikas. Tālab jārosina dalībvalstis adaptāciju klimata pārmaiņām iestrādāt visos trijos lauku attīstības virzienos, kuru mērķis ir uzlabot konkurētspēju, vidi un dzīves kvalitāti lauku apvidos. Turklāt jāizvērtē, vai pasākumus iespējams piemērot ne tikai vienas saimniecības, bet arī teritoriālā mērogā. Saimniecību konsultatīvo sistēmu varētu izmantot, lai izplatītu zināšanas un rosinātu ieviest jaunas saimniekošanas metodes un tehnoloģijas, kas atvieglo adaptāciju klimata pārmaiņām.

Vispārīgākā nozīmē jāapsver, vai KLP ir pienācīgs regulējums ilgtspējīgākai ražošanai, lai lauksaimniecības nozare varētu pārvarēt klimata pārmaiņu radītās grūtības. Cita starpā tas nozīmē, ka jāizvērtē, kādas ūdens kvantitātes un kvalitātes prasības ir ciešāk iestrādājamās attiecīgajos KLP instrumentos, un jāuzlabo ūdens izmantošanas efektivitāte lauksaimniecībā, īpaši reģionos, kur ūdens trūkst. Vajadzētu apdomāt, kādu iespējamo atbalstu varētu sniegt lauku saimniecībām, kuras klimata pārmaiņas var skart sevišķi smagi. Sīkāka informācija izklāstīta īpašā darba dokumentā par lauksaimniecību un adaptāciju klimata pārmaiņām. Lai nu kā, to, kā KLP varētu palīdzēt adaptēties klimata pārmaiņām, izvērtēs, kad pēc 2013. gada KLP tiks pārskatīta.

Runājot par mežiem, ES mežsaimniecības stratēģijā ir jāatjaunina tie elementi, kas saistīti ar klimatu; saskaņā ar ES Mežu rīcības plānu jāaizsāk diskusija par to, kādai jābūt ES pieejai meža aizsardzībai un mežu informācijas sistēmām.

Pasākumi (ES un dalībvalstis)

- Nodrošināt, ka adaptācijas un ūdenssaimniecības pasākumi tiek iestrādāti nacionālajās lauku attīstības stratēģijās un programmās 2007.–2013. gadam.
- Apsvērt, kā adaptāciju var integrēt lauku attīstības trīs virzienos un kā pienācīgi atbalstīt ilgtspējīgu ražošanu, tostarp — kā KLP stimulē ūdens lietderīgu izmantošanu lauksaimniecībā.
- Izvērtēt saimniecību konsultatīvās sistēmas iespējas pilnveidot mācības un zināšanas par jaunām tehnoloģijām, kas sekmē adaptāciju, un rosināt šo tehnoloģiju ieviešanu.
- Atjaunināt mežsaimniecības stratēģiju un aizsākt diskusiju par to, kādai jābūt ES pieejai meža aizsardzībai un mežu informācijas sistēmām.

3.2.3 Bioloģiskās daudzveidības, ekosistēmu un ūdenssaimniecības izturētspējas palielināšana

Tādi ekosistēmu pakalpojumi kā oglekļa uztveršana, pretplūdu aizsardzība un aizsardzība pret augšnes eroziju ir tieši saistīti ar klimata pārmaiņām, un veselīgas ekosistēmas ir galvenais aizsarglīdzeklis pret klimata pārmaiņu smagākajām izpausmēm. Ir vajadzīga vispusīga un integrēta pieeja ekosistēmu un to nodrošināto preču un pakalpojumu saglabāšanai un nostiprināšanai. Vairākas dalībvalstis ir izstrādājušas iniciatīvas, kuru mērķis ir aizsargāt to sauszemes un ūdenssaimniecības infrastruktūru. Labāka koordinācija ES līmenī būtu iespēja stāvakli vēl vairāk uzlabot.

Ūdens resursu jomā ir vairākas ES rīcībpolitikas, kas sekmē adaptācijas centienus. Konkrētāk, ar Ūdens pamatdirektīvu²² ir izveidots tiesiskais regulējums tīra ūdens aizsardzībai un atjaunošanai visā Eiropā līdz 2015. gadam un ūdens ilgtspējīgas lietošanas nodrošināšanai ilgtermiņā. Upju baseinu apsaimniekošanas plānos, kas saskaņā ar direktīvu jāsagatavo 2009. gadā, būs ņemta vērā klimata pārmaiņu ietekme, un nākamajos plānos, kas jāsagatavo 2015. gadā, būs jāņem vērā visi klimata pārmaiņu aspekti. Turklāt klimata pārmaiņas pienācīgi jāņem vērā Plūdu direktīvas²³ īstenošanas gaitā. Ja dalībvalstis pilnībā īsteno šo direktīvu, tas palīdzēs uzlabot izturētspēju un sekmēs adaptāciju.

Ūdens nepietiekamības jomā Komisija izvērtēs, vai vajadzīgs stingrāk reglamentēt ūdeni izmantojošu iekārtu standartus un ūdens izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā, mājsaimniecībās un ēkās. Kad 2012. gadā novērtēs, kā īstenoja Ūdens pamatdirektīva un Ūdens trūkuma un sausuma stratēģija²⁴, jāizskata iespējas, kā palielināt ekosistēmu ūdens noturēšanas spēju, lai palielinātu izturētspēju pret sausumu un samazinātu plūdu risku. Sīkāks pārskats par ūdens problēmām sniegts pavaddokumentā.

Runājot par biotopiem, klimata pārmaiņu ietekme ir jāņem vērā *Natura 2000*²⁵ pārvaldībā, lai nodrošinātu dabīgo platību daudzveidību un savienotību un tādējādi arī sugu migrāciju un izdzīvošanu, ja mainās klimatiskie apstākļi. Nākotnē var rasties vajadzība novērst biotopu izolētību, lai nodrošinātu dabīgo platību lielāku savstarpējo savienotību.

Pasākumi (ES un dalībvalstis)

- Izpētīt iespējas pilnveidot politiku un izstrādāt pasākumus, kas dod iespēju bioloģiskās daudzveidības un klimata pārmaiņu problēmas risināt, balstoties uz vienotu pieeju, lai pilnībā izmantotu šādas pieejas priekšrocības un nepieļautu ekosistēmu reakciju, kas paātrina globālo sasilšanu.
- Līdz 2009. gada beigām izstrādāt vadlīnijas un rīkus (norādījumi un paraugprakses apmaiņa), lai nodrošinātu, ka upju baseinu apsaimniekošanas plānos ir pilnībā ņemti vērā visi klimata pārmaiņu aspekti.
- Nodrošināt, ka klimata pārmaiņu faktoru ņem vērā arī Plūdu direktīvas īstenošanas gaitā.
- Izvērtēt, vai ir vajadzīgi pasākumi, lai uzlabotu ūdens izmantošanas efektivitāti

²² Direktīva 2000/60/EK.

²³ Direktīva 2007/60/EK.

²⁴ COM(2007) 414, galīgā redakcija.

²⁵ *Natura 2000* ir dabas aizsardzības platību ES mēroga tīkls, kas izveidots saskaņā ar ES dabas aizsardzības direktīvām.

lauksaimniecībā, mājsaimniecībās un ēkās.

- Izpētīt, kādas ir politikas un pasākumu iespējas palielināt ekosistēmu ūdensglabāšanas spēju Eiropā.
- Līdz 2010. gadam sagatavot vadlīnijas par to, kā klimata pārmaiņas ņemt vērā *Natura 2000* teritorijās.

3.2.4 *Piekrastes un jūras teritoriju izturētspējas palielināšana*

Pienācīga vērība klimata pārmaiņām jāvelta arī Jūras stratēģijas pamatdirektīvas²⁶ īstenošanas gaitā, kurā paredzēts, ka līdz 2020. gadam ES jūras ūdeņiem jābūt labā vides stāvoklī. Ja šī direktīva tiks pilnā mērā īstenota, tas palīdzēs uzlabot jūras vides izturētspēju un sekmēs adaptāciju.

Tāpat ir vajadzīgāka saskanīgāka un integrētāka pieeja jūras un piekrastes teritoriālajai plānošanai un apsaimniekošanai. Integrētā jūrniecības politika būs pamats adaptācijas centieni saskaņotai iekļaušanai nozaru un specifiskās rīcībpolitikās un pasākumos. Intensīvāki pūliņi jāvelta tam, lai nodrošinātu, ka noteikumi, kas minēti ieteikumā par integrētu piekrastes teritoriju pārvaldību²⁷, tiek ne tikai pilnībā ievēroti, bet arī padarīti stingrāki. Pasākumos, kas īstenoti saskaņā ar paziņojumu "Ceļvedis jūras teritoriālajai plānošanai"²⁸, ietvers arī jūras un piekrastes teritoriju apsaimniekošanas adaptāciju klimata pārmaiņām. Sīkāks pārskats par klimata pārmaiņām un jūras un piekrastes problēmām sniegts pavaddokumentā.

Klimata pārmaiņas turklāt rada papildu slodzi Eiropas zivsaimniecībai, un tas jāņem vērā, lai nodrošinātu, ka reformētā kopējā zivsaimniecības politika ir ilglaicīgi ilgtspējīga.

Lai nodrošinātu koordinētu un integrētu pieeju adaptācijai piekrastes un jūras teritorijās un lai ņemtu vērā pārrobežu jautājumus, Komisija izstrādās vadlīnijas par labākajiem adaptācijas paņēmieniem piekrastes un jūras teritorijās.

– ***Pasākumi (ES un dalībvalstis)***

- Nodrošināt, ka adaptācija piekrastes un jūras teritorijās tiek ņemta vērā integrētajā jūrniecības politikā, Plūdu direktīvas un Jūras stratēģijas pamatdirektīvas īstenošanā, kopējās zivsaimniecības politikas reformā.
- Izstrādāt Eiropas vadlīnijas adaptācijai piekrastes un jūras teritorijās.

3.2.5 *Ražošanas sistēmu un materiālās infrastruktūras izturētspējas palielināšana*

Pastāvošās un nākotnes infrastruktūras aizsardzība pret klimata pārmaiņām lielākoties būs dalībvalstu ziņā. Tomēr ES ir plašas iespējas veicināt paraugprakses pārņemšanu, atbalstot infrastruktūras būvniecību un izstrādājot būvnormatīvus²⁹. Lai varētu uzlabot transporta infrastruktūras un enerģētikas tīklu izturētspēju, ir vajadzīga vienota un koordinēta pieeja, lai

²⁶ Direktīva 2008/56/EK.

²⁷ 2002. gada 30. maija ieteikums.

²⁸ COM(2008) 791.

²⁹ Eirokodeksi ir unificētu starptautisku prakses kodeksu kopums ēku un inženiertehnisku būvju projektēšanai, kas ar laiku aizstās nacionālos būvnormatīvus. Sk. Komisijas ieteikumu 2003/887/EK.

izvērtētu kritiski svarīgas infrastruktūras ievainojamību ekstremālu meteoroloģisko parādību apstākļos. Uz šāda pamata var izdarīt stratēģisku izvēli attiecībā uz tīkliem, dublēšanas sistēmām un energoapgādes drošību un varētu nodrošināt stabilus transporta tīklus un pakalpojumus. Stratēģiskā enerģētikas pārskata procesā ir jāņem vērā adaptācijas aspekti. Infrastruktūras projektos, kas saņem ES finansējumu, jāņem vērā klimatizturības faktors, pamatojoties uz vēl izstrādājamu metodiku. Šo metodiku iekļaus TEN-T³⁰ un TEN-E³¹ pamatnostādņēs un ES kohēzijas politikā. Izvērtēs, kādas būtu sekas tam, ja noteiktu — publisko un privāto ieguldījumu priekšnosacījums ir klimata pārmaiņu ietekmes novērtējuma sagatavošana; tāpat izpētīs, vai ir iespējams ilgtspējības kritērijus (tostarp saistībā ar klimata pārmaiņām) iestrādāt harmonizētajos būvnormatīvos, piemēram, paplašinot pašreizējos Eirokodeksus. Turklāt Komisija kopā ar dalībvalstīm un ieinteresētajām aprindām strādās pie vadlīniju izveides un paraugprakses apmaiņas, lai nodrošinātu, ka, īstenojot direktīvas par ietekmes uz vidi novērtējumu (IVN) un stratēģisko vides novērtējumu (SVN), kā arī teritoriālās plānošanas politiku, tiek ņemta vērā klimata pārmaiņu ietekme.

³⁰ Eiropas transporta tīkla programma. Eiropas transporta tīklu ievainojamība klimata pārmaiņu apstākļos un nepieciešamība pēc iespējamiem adaptācijas pasākumiem tiek apspriesta diskusijā, ko Eiropas Komisija aizsāka, 2009. gada 4. februārī pieņemdamā Zaļo grāmatu "TEN-T: politikas pārskats", COM(2009)44, galīgā redakcija.

³¹ Eiropas enerģētikas tīkli. Sk. Zaļo grāmatu "Ceļā uz drošu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas enerģētikas tīklu", COM(2008)782, galīgā redakcija.

Pasākumi (ES un dalībvalstis)

- Stratēģiskā enerģētikas pārskata procesā ņemt vērā klimata pārmaiņu ietekmi.
- Izstrādāt metodiku infrastruktūras projektu klimatizturības nodrošināšanai un apsvērt, kā šo metodiku iestrādāt TEN-T un TEN-E pamatnostādņēs un norādījumos par ieguldījumiem saskaņā ar kohēzijas politiku pašreizējam periodam.
- Izvērtēt iespēju paredzēt, ka klimata pārmaiņu ietekmes novērtējums ir priekšnosacījums publiskajiem un privātajiem ieguldījumiem.
- Izvērtēt, vai ir iespējams klimata pārmaiņu ietekmes aspektus iestrādāt būvnormatīvos, piemēram, Eirokodeksos.
- Līdz 2011. gadam izstrādāt vadlīnijas, lai nodrošinātu, ka IVN un SVN direktīvās tiek ņemta vērā klimata pārmaiņu ietekme.

4. INSTRUMENTI — FINANSĒJUMS

Sterna ziņojumā norādīts, ka nepietiekams finansējums ir viens no galvenajiem šķēršļiem adaptācijai. Klimata pārmaiņas ir viena no prioritātēm pašreizējā daudzgadu finanšu plānā (2007-2013), un ir svarīgi nodrošināt, ka pieejamo līdzekļu izmantojums atspoguļo šo prioritāti. Ir gana daudz iespēju, kā dalībvalstīm uzlabot adaptācijas pasākumu ieviešanu un mērķtiecīgāk izmantot pieejamos finanšu resursus un instrumentus. Jāgādā par to, lai publiskais finansējums un valsts atbalsts nesekmētu kļūdainu adaptāciju.

Nesen pieņemtajā Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā (EEAP) ir vairāki priekšlikumi par ieguldījumiem saistībā ar klimata pārmaiņām, piemēram, Eiropas infrastruktūras modernizēšana, energoefektivitātes veicināšana ēkās un „zaļo” produktu izmantošana³². Šie priekšlikumi sekmēs tālāku adaptāciju klimata pārmaiņām, un to īstenošanas rezultātus izvērtēs, lai noteiktu nākotnes vajadzības. Dalībvalstīm, kas apsver ieguldījumus infrastruktūrā kā līdzekli ekonomiskās krīzes pārvarēšanai, jānodrošina, ka šādās iniciatīvās pilnā mērā tiek ņemtas vērā adaptācijas vajadzības.

Sevišķi svarīgi, lai tuvākajos gados attiecīgās nozares izstrādātu stratēģijas un izmaksu aplēses adaptācijas pasākumiem, lai šos faktoros varētu ievērot, pieņemot lēmumus par finansēm.

Varētu arī izvērtēt iespējas optimizēt apdrošināšanas un citu finanšu pakalpojumu izmantošanu. Jāizvērtē, vai dažiem privātā sektora dalībniekiem/nozarēm (piemēram, kas sniedz publiskos pakalpojumus vai nodrošina kritiski svarīgu infrastruktūru) nevajadzētu obligātu, standartizētu apdrošināšanu saistībā ar meteoroloģiskiem apstākļiem. Gadījumos, kad apdrošināšana nav pieejama, piemēram, ja ēkas atrodas palienēs, var paredzēt, ka ir nepieciešamas apdrošināšanas shēmas, ko finansē publiskais sektors. Tā kā klimata pārmaiņu ietekmi valstu robežas neaptur, varētu būt izdevīgi veicināt apdrošināšanu visas Eiropas, nevis tikai valsts vai reģionālā mērogā.

³² PVN samazināšana „zaļiem” produktiem un pakalpojumiem, ekoloģisko raksturlielumu prasības, energotaupības pasākumi.

Lai kādi būtu izvēlētie adaptācijas principi, ir jāapsver, kāda nozīme būtu īpašiem tirgus instrumentiem, un jāsekmē publiskā un privātā sektora partnerību izveide, kas dotu iespēju gan publiskajam, gan privātajam sektoram kopīgi veikt ieguldījumus, uzņemties risku un atbildību un gūt labumu, īstenojot adaptācijas pasākumus. Tādi tirgus instrumenti ir, teiksim, stimulu programmas ekosistēmu pakalpojumu aizsardzībai vai projektiem, kas sekmē ekosistēmu un tautsaimniecības nozaru izturētspēju, piemēram, maksājumiem par ekosistēmu pakalpojumiem (MEKP).

Nevajadzētu palaist garām izdevību adaptācijas vajadzībām izmantot ieņēmumus, kas gūti, izsolot emisiju kvotas Kopienas siltumnīcefekta gāzu emisiju kvotu tirdzniecības sistēmā (ES ETS). Pārskatītajā direktīvā, kas sistēmu reglamentēs no 2013. gada³³, paredzēts, ka vismaz 50 % no kvotu izsolēs iegūtajiem ieņēmumiem cita starpā jāizmanto adaptācijas vajadzībām dalībvalstīs un trešās valstīs. Šie papildu ieņēmumi būs sevišķi nozīmīgi, jo tādējādi būs iespējams adaptācijas izmaksas segt tiklab no publiskā, kā no privātā sektora līdzekļiem.

Pasākumi (ES un dalībvalstīs)

- Izvērtēt adaptācijas izmaksas attiecīgajās politikas jomās, lai šos aprēķinus varētu ievērot, pieņemot lēmumus par finansēm.
- Sīkāk izpētīt, kā inovatīvus finansēšanas pasākumus varētu izmantot adaptācijas vajadzībām.
- Noskaidrot, kā varētu izmantot apdrošināšanu un citus finanšu produktus, kas papildinātu adaptācijas mehānismus un darbotos kā riska sadales instrumenti.
- Mudināt dalībvalstis ES ETS gūtos ieņēmumus izmantot adaptācijas vajadzībām.

5. KOPIĢS DARBS AR DALĪBVALSTĪM

Lai atbalstītu sadarbību adaptācijas jomā un pavirzītu uz priekšu šo principu iedzīvināšanu, Komisija ir nodomājusi izveidot Ietekmes un adaptācijas virzības grupu (IAVG) un nodrošināt tās sekretariāta darbu (pēc tam, kad veikts ierastais novērtējums par šāda pasākuma sekām no organizatoriskā un resursu viedokļa). Šajā grupā darbosies ES dalībvalstu pārstāvji, kas iesaistījušies nacionālo un reģionālo adaptācijas programmu izstrādē; tiks piesaistīti arī pilsoniskās sabiedrības un zinātnisko aprindu pārstāvji.

Virzības grupai palīdzēs vairākas tehniskās grupas, kas tieši nodarbosies ar norisēm galvenajās jomās (lauksaimniecība un mežsaimniecība, bioloģiskā daudzveidība, ūdens, okeāni un jūras, enerģētika, veselība u.c.).

Virzības grupa iesaistīsies iepriekš raksturoto četru darbības virzienu izveidē, lai palīdzētu izstrādāt ES mēroga stratēģiju un sagatavot dalībvalstu nacionālās adaptācijas stratēģijas. Virzības grupa arī izvērtēs, kādā līmenī katru pasākumu vislabāk īstenot.

Sākumposmā Virzības grupa galvenokārt pārraudzīs, kādas sekmes gūtas zināšanu bāzes konsolidācijā, jo īpaši informācijas centralizācijas mehānisma izveidē. Virzības grupa nodrošinās koordinētu pieeju šādiem uzdevumiem: izveidot faktu bāzi par klimata pārmaiņu ietekmi, izvērtēt klimata pārmaiņu radītos draudus ES, noteikt, kādā mērā jāpalielina izturētspēja pret klimata pārmaiņām, un aplēst risku un izdevību izmaksas.

³³ Direktīvu pieņēms 2009. gadā.

Pasākumi (ES un dalībvalstis)

- Pieņemt lēmumu līdz 2009. gada 1. septembrim izveidot Ietekmes un adaptācijas virzības grupu, lai stiprinātu sadarbību adaptācijas jomā.
- Sekmēt nacionālo un reģionālo adaptācijas stratēģiju izstrādi, paturot prātā, ka no 2012. gada varētu paredzēt, ka adaptācijas stratēģiju pieņemšana ir obligāta.

6. ĀRĒJIE SAKARI UN PAŠREIZĒJAIS DARBS *UNFCCC* IETVAROS

Daudzas valstis jau tagad izjūt klimata pārmaiņu ietekmi, un mums bez kavēšanās jāķeras pie kopīga darba (īpaši ar kaimiņvalstīm un vismazāk aizsargātajām jaunattīstības valstīm), lai uzlabotu šo valstu izturētspēju pret klimata pārmaiņām un iespējas pielāgoties to negatīvajai ietekmei. Adaptācijai jāklūst par ES ārējās politikas pašsaprotamu elementu. Arī tirdzniecības politikā ir jāņem vērta adaptācijas faktors — gan liberalizējot tirdzniecību ar vides precēm un pakalpojumiem, gan izstrādājot brīvās tirdzniecības nolīgumus. "Zaļajai tirdzniecībai" ir milzīgs potenciāls, un tādējādi ir iespējams sekmēt izaugsmi un nodarbinātību. ES jāizvērtē šis potenciāls un ar to saistītais abpusējais labums ES un tās galvenajiem partneriem.

Ar ES ārējās sadarbības politikas starpniecību var ievērojami veicināt adaptāciju partnervalstīs. Divpusējās un reģionālās finansiālās palīdzības programmas veidos ar mērķi integrēt adaptācijas apsvērumus attiecīgajās nozarēs. Pašlaik notiekošā Vides integrācijas stratēģijas pārskatīšana un vēlāk arī EK sadarbības stratēģijas viduspoma pārskatīšana būs lieliska izdevība parādīt, cik svarīgi ir adaptācijas vajadzības padarīt par šīs politikas būtisku daļu.

Lai atbalstītu adaptāciju jaunattīstības valstīs, ES tām palīdz izveidot reālu adaptācijas politiku. 2008. gadā tika izveidota Pasaules klimata pārmaiņu alianse (PKPA). Ar PKPA un citu programmu starpniecību ES atbalstīs jaunattīstības valstis, īpaši vismazāk attīstītās valstis un mazo salu jaunattīstības valstis.

Eiropas Savienība ir iesniegusi vērienīgus priekšlikumus *UNFCCC*, lai sekmētu vispārējās vienošanās pieņemšanu periodam pēc 2012. gada, jo īpaši izmantojot **vispārēju sistēmu adaptācijas darbībām (*Framework for Action on Adaptation — FAA*)**³⁴.

Adaptāciju var ievērojami sekmēt arī ES ārējā politika tādās jomās kā ūdenssaimniecība (ES Ūdens iniciatīva un ES–ĀKK ūdens mehānisms), lauksaimniecība, bioloģiskā daudzveidība, meži, pārtuksnešošanās, enerģētika, veselība, sociālā politika (ieskaitot dzimumu līdztiesības jautājumus), pētniecība, piekrastes erozija un katastrofu draudu samazināšana³⁵, turklāt pēdējais faktors ir sekmīgas adaptācijas būtisks elements.

Neveiksmīga adaptācija var radīt draudus drošībai. Tāpēc ES cenšas pilnveidot analīzes un agrīnās brīdināšanas sistēmas un klimata pārmaiņu aspektu iekļaut jau esošajos instrumentos, kā konfliktu novēršanas mehānismi un drošības jomas reforma. Apsverot ES drošības,

³⁴ Dažādie elementi, kas veido ES vispārējo sistēmu adaptācijas darbībām, ir izklāstīti paziņojumā "Kopenhāgenas sarunu mērķis — visaptverošs nolīgums par klimata pārmaiņām", COM(2009) 39, 28.1.2009.

³⁵ Paziņojums "ES stratēģija katastrofu draudu samazināšanas atbalstam jaunattīstības valstīs", COM(2009)82.

attīstības un migrācijas politiku, jāņem vērā arī klimata pārmaiņu ietekme uz migrācijas plūsmām.

Pasākumi (ES un dalībvalstis)

- Intensīvākas pūles veltīt tam, lai adaptācija kļūtu par ES ārējās politikas neatņemamu daļu.
- Stiprināt dialogu ar partnervalstīm par adaptācijas jautājumiem.
- *UNFCCC* ietvaros ieviest vispārējo sistēmu adaptācijas darbībām.

7. SECINĀJUMI — TURPMĀKIE PASĀKUMI

Adaptācija būs ilgstošs un nepārtraukts process, kas aptvers visus līmeņus un kurā saskaņoti jāiesaistās visām ieinteresētajām personām. ES atbalstīs gan starptautiskus, gan atsevišķu valstu adaptācijas centienus, nodrošinot, ka ir pieejami pienācīgi resursi efektīviem un rentabliem adaptācijas pasākumiem, lai radītu ilgtspējīgu un stabilu ekonomisko bāzi nākamajām paaudzēm. Komisija regulāri izvērtēs, kā sokas ar šajā Baltajā grāmatā minēto 1. posma pasākumu īstenošanu, jo ir nodomājusi no 2013. gada izstrādāt visaptverošu adaptācijas stratēģiju.